

1. See on poola kunstniku Stefan Bakalowicz (1857-1947) maal, mille ajendiks oli Henryk Sienkiewicz'i romaan „Quo vadis“ (Kuhu lähed). Noored pildil on neiu Ligia ja temasse armunud roomlane Marcus Vinicius. Noormees vaatab küsiva pilguga neitut, püüdes saada aru, kas Ligia armastab teda või mitte. Need kaks tegelast on selles romaanis ainsad väljamõeldud tegelased, teised - imperaator Nero ja ta teine abikaasa Sabina, kirjanik Petronius Arbiter, poliitik Aulus Plautius - olid ajaloolised tegelased. **Millise pealkirja** pani oma teosele kunstnik Bakalowicz? Muuseas see pealkiri iseloomustab hästi ka kilva- ehk mälumängu. Eestis on kunagi välja antud sarnase nimega ajakirja.

2. **Kellele või millele on pühendatud** see Edward Gibboni seitsmeköiteline teos?

3. **Milline on ajaloo väärtuslikuim ettevõtte?** Apple? Google? Exxon? Need on head valikud, kuid valed. Kaasaegsetest ettevõtetest Apple'i turuväärtus oli 2017 a. hinnangul 740 miljardit dollarit, Google 579 miljardit dollarit. Kuidas oleks triljoni dollariga? Tegelikult oli maailma ajaloo rikkaima ettevõtte väärtus 7,4 triljonit dollarit (kirjutab Celebritynetworth). Pildil on osake ettevõttest.

4. 1578 – küsitava pealiku väesalk põletas maha Tartu eeslinna vene agulid ja läks tagasi Tallinna. **Kes?**

5. Muinsuskaitsealad on väärtuslikud tänu seal säilinud terviklikule ajaloolisele keskkonnale. Kokku on Eestis 12 muinsuskaitseala. Esimene neist loodi 1966. aastal Tallinnas, 1973. a. kehtestati kaitsealad väiksemate linnade ajaloolistes keskustes. Teistest erinev on 1987 loodud Rebala muinsuskaitseala, mille eesmärgiks on kaitsta piirkonna ajaloolist põllumajandusmaastikku. Linnalistest keskustest nimetame ära 10: Tallinn, Valga, Tartu, Pärnu, Võru, Viljandi, Kuressaare, Rakvere, Haapsalu, Paide. **Küsimete ühte puuduvat.** Erinevalt nimetatutest pole tegemist maakonnakeskusega.

6. Millise riigi hümn pealkirjaga „Võimas Karl Suur“ sõnad kõlavad eestikeelses tõlkes järgmiselt:

*Mu isa, võimas Karl Suur, vabastas mind saratseenide käest,
Ja ta andis mulle suure Ema Meritxelli elu.
Ma olen sünnilt Vürstitar, erapooletu Neitsi kahe rahva vahel.
Ma olen Karolingide impeeriumi ainus tütar
Usklik ja vaba üksteist sajandit, usklikuks ja vabaks ma jään.
Seadused olgu mu õpetajateks ja Vürstid mu kaitsjateks!*

See hümn võeti kasutusele 1914. aastal.

7. Küsime kohanime. Tüli selle hõredalt asustatud piirkonna pärast kestis Poola ja Leedu vahel peaaegu poolteist aastat, suvest 1919 kun sügiseni 1920. Väike segarahvastikuga ala moodustas Tsaari-Venemaal sellenimelise kubermangu. Lõpuks territoorium jagati ning see piir (Pariisis kehtestatud nn Fochi liin) püsib siiani. Põhjapoolne osa on leedulastele Zanemune ehk Neemeni (Nemunase) jõe tagune ala, kus asuvad linnad nagu Marijampole, Kalvarija, Alytus. Poolas on seda ala umbes 5000 km², sealne suurim asula kannab küsitavat nime. See piirkond on oluline ka tänapäevastes NATO plaanides. **Mis ala?**

8. Oktoobris 2017 teatas Ameerika Ühendriikide president Donald Trump pressikonverentsil millestki kummalisest: nimelt väitis Trump, et ta kohtus USA Neitsisaarte presidendiga... Mis on siin kummalist?

9. See õlletehas loeb oma asutamisaastaks 1590, olles sellega vanim õlletehas Balti- ja Põhjamaades. Millises linnas see õlletehas asub?

10. Rühmituse Life On White fotograafidel valmisid pildid, kuidas 2014 jalgpalli MM-i finaaltourniiril esinenud koondised oleksid välja näinud, kui nad oleksid koosnenud riigile iseloomulikust koeratõust (piltidel pole järgitud koerte proportsioone!). Nii näiteks keskmisel pildil esitletud argentiina dogi kandis Argentiina koondise vormi. Millise riigi vormi kandsid vasakpoolne ja parempoolne koer?

- 11.** Kes on see Eestimaa mees (1787-1846), kelle järgi on saanud nime muuhulgas laht Alaska looderannikul, selle ääres asuv linn ning fotol olev liblikaliik?

- 12.** Nimetage maailma vanim kassitõug. See on üks vähestest kodukassi tõugudest, mille karvastik on täpiline. Tegemist vana-egiptuse kassitõuga (nimi egiptuse ***)

- 13.** Üks Eesti rahvusliblika kandidaate oli ka *Arctia caja*. Tegemist on kirjutiivalise ööliblikaga, kelle 5cm pikkune karvane röövik tegutseb hoopiski päeval. Ungarlased nimetavad seda liblikat *közönséges medvelepke*, soomlased aga *isosilikäs*. Inglased seostavad seda liblikat tiigriga, sakslased karuga ja venelased koguni emakaruga. Karvast röövikut kutsuvad inglased aga „villakaruks”. **Kuidas meie seda liblikat nimetame?**

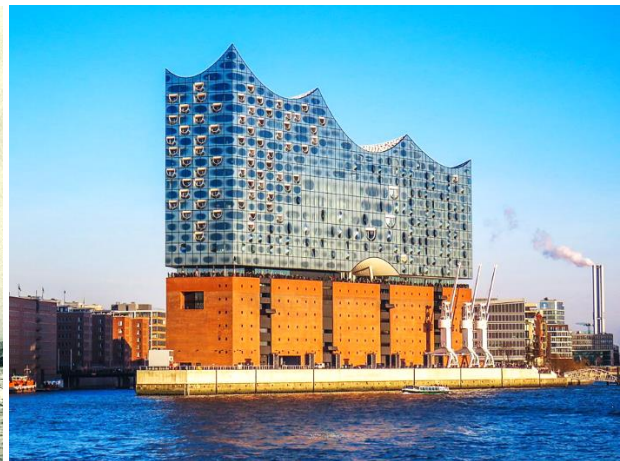
- 14.** Moa on tuntud kohtade/objektide nimetus maailmas. Moa on ka ühe riigi suurim niklitootmiskoht (4% maailmatoodangust, 7% varudest). Enamus toodangust läheb koheselt Hiinasse. Samas asuvad ka koobaltimaardlad, tootmine toimub osalt ühisettevõttes koos Kanada ettevõttega Sherritt International. **Mis riik?** Selle suurimad ekspordipartnerid on Venetsueela, Kanada, Hiina.

- 15.** Millises mängus osalevad muuhulgas ka Voodoo-Siga, Zombi-Siga, Siga-Vunts ja isegi Maaväline-Siga?

16. Sel rahatähel on kujutatud üht 1906. aastal valminud raekoda.
Mis linna raekoda?

17. Geograafias jaotatakse maakera nii mandrite kui ookeani- ehk veepoolkeraks aga ka neljaks ilmakaarte järgi jaotatud poolkeraks: lõuna-, ida-, lääne- ja põhjapoolkera. Ainult üks riik „laiutab“ kõigil neil neljal poolkeral. **Milline?** Selles riigis elab natuke rohkem inimesi kui näiteks Tartu linnas.
18. Kolooniade aegu oli teada nii Prantsuse Kongo kui Belgia Kongo. Vähem teada oli aga Portugali Kongo. Praegu see 7270 km²-ne maa-ala, kus elab üle 700 000 inimese, omaette riik ei ole, sest kuulub ühe teise riigi koosseisu. Ala jaguneb neljaks munitsipaliteediks: pealinn, Cacongo, Buco-Zau ja Belize. **Nimetage see territoorium** (provints), mille samanimelises keskuses elab 600 000 inimest?
19. **Millises linnas** avati 2017. aasta alguses kontserdimaja Elbphilharmonie? See 110 m kõrgune hoone rajati II Maailmasõjas purustatud laohoone Kaispeicher A asemele.

20. Rattenberg Austrias on oma 405 elanikuga ja 0,11 km² pindalaga Austria väikseim ajalooline linn. Selle lähedale paiknevale mäele on paigaldatud peeglirida. **Miks?** Taolisi kohti on maailmas veel.

21. 2017. aasta augustis loodi sihtasutus Eesti Maaelumuuseumid, mis koondab ühise juhtimise alla kolm asutust. Üks nendest on Eesti Põllumajandusmuuseum Ülenurmes. **Millised on teised kaks väärrika ajalooga põllumajanduslikku asutust?** Üks neist on asutatud aastal 1856; teine tegutseb alates aastast 1874, mõlemad asuvad samas maakonnas.

22. Viin on paljude segujookide asendamatu baaskomponent. Maailmaklassikasse kuulub selline kokteil nagu *Godmother*, mis koosneb viinast ja *** ning jääst. **Mis on selle „ristiema“ puuduv osa?** Sama osis on ka „ristiisa“ (*Godfather*) kokteilis, kus viina asendab viski. Küsitavat komponenti kasutatakse ka küpsetistes, näiteks tiramisü valmistamisel.

23. Nii näeb välja üks ülemaailmselt tähtis hoone, millel on otsapidi seos ka Eestiga. **Mis hoone?**

24. 20. sajandi keskel oli USA-s populaarne konkurss „Miss Perfect Posture“ (*rüht, kehahoiak*). Et see konkurss võita, tuli pretendentidel läbida mitmeid mõõtmisi ja uuringuid. Finaalis tuli seista koguni kahel kaalul korraga. Osavõtjad pidid lisaks nimetatule esitama veel ka endast ühe pildi. **Millise?**

25. Kes laulab?

26. Küsitav on interdistsiplinaarne uurimisvaldkond, mille rajasid austria psühhiaatrid R. von Krafft-Ebing (1840-1902) ja H. Ellis (1859-1939). See ühendab endas bioloogilisi, juriidilisi, pedagoogilisi ja filosoofilisi probleeme. Eestis tegeleb küsitava uurimisvaldkonnaga teiste seas 1998.a. loodud Eesti Akadeemiline *** Selts (juhatuse esimees Paul Korrovits, liikmeks mh Olev Poolamets), mis ühendab endas vastava temaatikaga seonduva kõrgharidusega inimesi – meedikuid, psühholooge, sotsiaaltöö ala spetsialiste, õpetajaid, filosoofe, kirjanikke ja teiste valdkondade esindajaid. **Millist nime see teadusala kannab?**

27. Küsitav element on üks neist, mille olemasolu ennustas 1871. aastal Dmitri Mendelejev oma perioodilisustabeli põhjal. Mendelejev nimetas oletatava metalli eka-alumiiniumiks. 4 aastat hiljem, Mendelejevi ennustustest midagi teadmata, avastas Paul Émile Lecoq de Boisbaudran sellele metallile kuuluva violetse spektrijoone ega jätnud enne järele, kui puhas metall käes oli. Prantslase määratud tihedus 5,904 g/cm³ langes praktiliselt kokku Mendelejevi ennustatud väärtusega 5,9. Geograafiast oma nime saanud metall on ülipehme ja sulab juba 30 kraadi juures. **Mis element?**

28. Mis liiki püssiga on tegu? Sellise tegi valmis 1882 prantsuse leiutaja Etienne-Jules Marey (1830-1904). 1885 hakkasid selliseid tootma ka britid (firma Sands & Hunter).

29. Kelle nimeline sild? Valmistatud ilma ühegi tapi ja naelata.

30. Gustav Holst (1874-1934) kirjutas 1914-1916 ühe 7-osalise sümfoonilise süüdi. Aastal 2000 kirjutas Holsti loomingu uurija Colin Matthews süüdiile juurde 8. osa „***, the Renewer“, kuid pärast 2006. aastat seda osa teatud kindlal põhjusel enam ette ei kanta. **Mis nimi tuleks kirjutada tärnide asemele?**

- 31.** Kes on sellel pisut hirmuärataval fotol keskel olev mees?

- 32.** Küsitav on üks kõige unikaalsemaid mehi Eesti spordiloos. Vähe sellest, et ta on ainus sportlane, kes on võistelnud olümpial kahel erineval spordialal (kergejõustik ja tõstmine), on ta ka ilmselt ainus tegevajakirjanik, kes on võitnud olümpiamedali ja tulnud maailmameistriks. Kes?

- 33.** 5.juunil 1968 kõlasid Los Angelese hotellis „Ambassador“ lasud, tulistajaks palestiinlane Sirhan Sirhan, ohvriks presidendikandidaat Robert Kennedy. Kasu polnud ka ihukaitsjatest, ehkki üks neist oli olümpiavõitjast kümnevõistleja. Seda meest küsimegi. Ta võitis hõbeda 1956 ja kulla 1960, on kolm korda püstitanud maailmarekordi. Töötas hiljem spordiametniku ja näitlejana. 1960 oli avatseremoonial USA lipukandja, 1984 aga süütas olümpiatule. Kes?

- 34.** Balti korvpalliliigas BBL alustas käimasolevat hooaega 14 meeskonda, neist 5 Eestist, 4 Lätist, 3 Leedust ning neile lisaks veel kahe riigi võistkonnad (kummastki riigist 1). Milliste riikide meeskonnad?

- 35.** Mis staadion? Sellel spordirajatisel on läbi aegade toimunud nelja spordiala võistlused. Esimene ala: esimene MM juba aastal 1925; kokku toimunud 13 korda MM ja 10 korda EM; üks kord OM; püstitatud 15 maailmarekordit (ühe autor ka Eesti NSV sportlane). Teine ala: üks kord OM. Kolmas ala: EM a 1946; üle 50 maailmarekordi; a-st 1965 iga aasta omanimelised mängud. Neljas ala pidas avaürituse juba a 1913. Aastast 1988 saab harrastada ainult kahte viimast.

- 36.** See Liverpoolis sündinud näitlejanna on jalgpalliklubi FC Liverpool suur poolehoidja. Ta on saanud sama rolli eest nii Kuldgloobuse (2002) kui ka Kuldse Vaarika (2011, jagades seda halvima näitlejanna auhinda Sarah Jessica Parkeri, Kristin Davise ja Cynthia Nixoniga). Ta osales kõige esimeses Politseiakadeemia filmis (1984). Tema raamat „Seksuaalne arukus“ on ilmunud ka eesti keeles. **Kes?**

- 37.** Seda tegelaskuju on teadaolevalt esimesena mänginud Bruce McRae 1899. aastal Broadway teatrilaval. Esimese naisena on teda kehastanud Lucy Liu. **Milline tegelaskuju?**

- 38.** Ta on võitnud Emmy auhinna printsess Penelope osa eest joonissarjas Simpsonid aastal 2010. 2012. a. pälvis ta aga nii Oscari, Kuldgloobuse kui ka BAFTA auhinna Fantine osa eest filmis „Hüljatud“ („Les Misérables“). Kokku on ta pälvinud üle 50 erineva auhinna. **Kelle fotot ja autogrammi näete?** Tuntud on ka samanimeline naine, kes elas aastail 1556 – 1623.

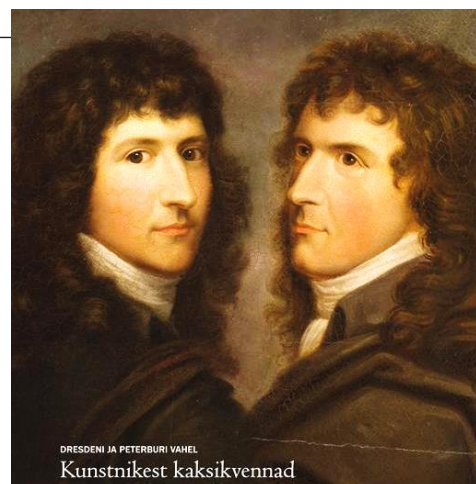

- 39.** Eesti kultuuriloos on teada kaks sama ees- ja perekonnanimega meest, kellest ühe eluaastad olid 1869-1903 ja teise sünniaasta 1953. Esimene neist on kirjutanud luulekogu „Võhumõõgad“ (1898) ja ta oli Valgas seltsi „Säde“ esimees. Ta hukkus maakonnaarstina ametikohustuste täitmisel Lätis Smiltene linna lähedal jõel. Teine mees on arhitekt, kelle töödeks on muuhulgas Hiiu Kaluri esindushoone Kärdlas, Toidutare Kose-Ristil, Toidutare Pirital, Ferrum kaubamaja Kuressaares, De La Gardie kaubamaja, City Plaza ja Vabaduse väljaku uus versioon Tallinnas. **Kes on need mehed?** Vastuseks piisab perekonnanimest.

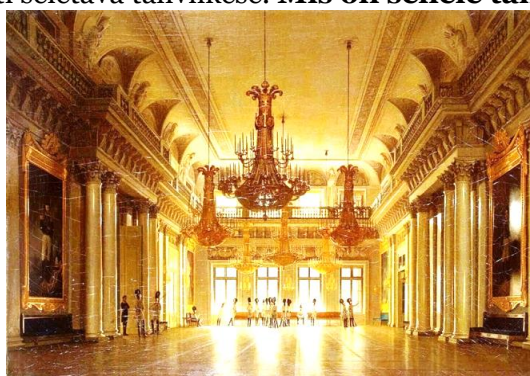
- 40.** Siia pildile on sattunud kaks jalgpallilegend – Prantsusmaa koondislane Zinedine „Zizou“ Zidane ja itaallane Alessandro Del Piero. Spordiajakirjanikud on ristinud seda pilti hoopis arhitektuurilisi väljendeid kasutades. **Mismoodi siis?**

41. 2015-16 oli Kadrioru kunstimuuseumis on avatud rahvusvaheline näitus „Dresdeni ja Peterburi vahel. Kunstnikest kaksikvennad ***-d”. Tegemist oli iseseisva Eesti kõige olulisema koostööga Vene ja Saksamaa suurimate kunstimuuseumidega – Riikliku Ermitaaži ja Dresdeni Riiklike Kunstikogudega. Eesti (ja ka Läti) 18. ja 19. sajandi vahetuse kujutavas kunstis on kaksikvennad sedavõrd tähtsad, et annavad põhjust rääkida lausa vendade ***de ajastust. **Kirjutage nende nimekate valgustusaja kunstnike perekonnanimi.** Raamatu kaanel on kasutatud neist ühe autoportreed ja portreed vennast.

42. Kolm tööd, mille autoriks on valgevene päritolu tsaari-vene kunstnik Sjargei Zaranka (venepäraselt Sergei Zarjanko): „Maria Stolõpina portree“, „Perekond Turtšaninovite portree“ ja „Vaade Talvepalee Feldmarssali saalile“. Näitustel lisas kunstnik oma töödele alati seletava tahvlikese. **Mis oli sellele tahvile kirjutatud?**

43. Vasakpoolse, 1825.a. maalitud teose autoriks on Charles Benoit Mituar ja pildil on kujutatud krahvinna Julia Samoilova (1803-75), kes sai tuntuks kui prantsuse päritolu vene kunstniku Karl Brüllovi kallim. Brüllov on ühel oma tuntumal maalil (parempoolne pilt) kujutanud nii ennast kui krahvinnat ja tolle kahte kasutütart. **Mis nime see maal kannab?**

44. Seda nime kannab kirjastus Eestis. Nad on välja andnud maailmakirjanduse klassikat, sh eriti W. S. Maugham'i loomingut, aga ka kirjastuse juhi Tõnu Lemberi ema Ira Lemberi raamatuid jpm. Nimi pärineb antiigist – seda kandis Sparta kuninga Menelaose laevnik Trooja sõjas. Samanimeline on on lõunataevas paikneva Kiili tähtkuju näiva heleduse poolest heledaim täht ning näiva heleduse poolest kolmas täht Päikese ja Siiruse järel (tähesuurus –0,72), mis asub Maast umbes 310 valgusaasta kaugusel. **Mis nimi?**

45. Küsitav (1924-2009) oli Prantsuse helilooja ja dirigent, üks XX sajandi filmitööstuse hiiglastest, nii rõhutatult peenete kui ka laiaulatuslike, haaravate teemade looja, mitte ainult tavapärasele orkestritele kirjutades, vaid ka oma karjääri teises pooles elektrooniliste helidega eksperimenteerides. Ta võitis kolm Akadeemia auhinda originaalkategoorias (*Lawrence of Arabia*, *Doctor Zhivago* ja *Passage to India*), kõik David Lean'i lavastatud. Ta oli abielus neli korda, viimasest abielust Prantsuse vastupanuliikumise liikme, koonduslaagris ellujäänud Francine Pejot'ga sündis ka tuntud poeg. Kuulete filmi *Doctor Zhivago* juhtmotiivi, mis on saanud nimeks "Lara's Theme". Peagi sai see motiiv aluseks laulule "Somewhere, My Love". **Nimetage helilooja.**

46. Kuulete Soome ansambli *Sleepy Sleepers* lugu „Nykasen Matti“. Tegemist on kaveriga ansambli *Miljoonasade* 1986. aastal ilmunud debüütsinglist. **Kellest räägib too originaal**, pealkirjaga „Lapsuuden sankarille“? (*Lapsepõlve kangelasele*)

47. Tema „Reekviem“ oli Mossoveti teatri tellitud Schilleri „Don Carlose“ lavastuse muusikaks, kuid helilooja muusika keelati N. Liidus. Siiski õnnestus see 1976. a Tallinnas Tõnu Kaljuste juhatusel salvestada. See andis Kaljustele eneseusku kutselise koori, tänase Eesti Filharmoonia Kammerkoori loomiseks. Ühtlasi andis sama teos aasta nooremale Arvo Pärtile ajendi luua „Miserere“. Küsitava tuntumaid teoseid on 1. sümfoonia ja Concerto grosso nr 1, mille esiettekanne toimus Tallinnas TPI aulas 1977. aastal. Kirjutanud 3 ooperit (sealhulgas „Elu idioodiga“), balletid „Labürindid“ ja „Peer Gynt“, 9 sümfooniat, filmimuusikat, viiuli- ja klaverikontserte, 6 concerto grossot ja kammermuusikat. **Kellest on jutt?**

48. Jaan Rannap kirjutas palju erinevatest loomadest:

jne ... **Kes on** peategelaseks 1966. aastal laste- ja noorsookirjanduse võistluse võitnud raamatus „Viimane Valgesulg“? Küsitav on esimese kategooria kaitsealune loomaliik, kelle arvukus Eestis viimasel ajal kasvab.

49. "Kesknädalal sulges politsei Tallinnas kino Grand Marino... Nagu kuuleme, on ametiasutiste sooviks Grand Marino sulgemisega vähendada Tallinnas kinode arvu, kuna kinoseadus näeb ette Tallinnas ainult 12 kino," kirjutab Uus Eesti 16. aprillil 1936. Kinoseadus ja kinode arvu vähendamine oli 1935. aastal siseministeeriumi filmiinspektoriks nimetatud alalhoidliku kirjaniku kätetöö. Ta oli avastanud, et Eestis on 102 kino ja Tallinnas ning Tartus ilmselgelt liiga palju – vastavalt 17 ja seitse. Pealegi näidatavat neis väheväärtuslikke filme. Küsitav tegi ettepaneku vähendada Tallinnas kinode arvu kümnele, Tartus viiele. Siseminister oli Tallinna suhtes pisut heldem – lubas 12 kino. Tartu pidigi viiega leppima. Inspektor jätkas võitlust filmitähtede suurte dekolteedega ja kankaani vihtumisega, lasi karmil käel filme kärpida ja kinnitas sedagi, et 182 aastas näidatud filmist olid 74 saksakeelsed: "Arutihti tekib kinos mulje, nagu elaksime mõnes Saksa provintsis!" **Kes oli see kirjanik-inspektor?** Eesti kirjanduse ajaloos on ta tuntud ka hüüdnime all.

50. Kuulete "Lahkumismarssi" Vennaskonna 1993. a. albumilt "Usk. Lootus. Armastus". See on vana ja tuntud laul. 1955 kirjutas Heldur Karmo sellele kohe kahed sõnad, *Küünlavalguse valss* ja *Laul ammumöödunud aegadest*. Originaali pealkiri on *Auld lang syne* - šotikeelne laul rahvapärase viisi ja 1788. aastal kirjutatud sõnadega. Laul on väga tuntud, eriti inglise keelt kõnelevates riikides. Seda lauldakse tihti uue aasta pidustustel, matustel, kooli lõpetamisel ja muudel hüvastijätuga seonduvatel üritustel. **Kes on originaalsõnade autor?**

Eesti Maakilb 2017/2018. Rahvaliiga A, 10. veebruar 2018

Paide

1.	Küsimus ja vastus
2.	Rooma impeeriumi langus / häving
3.	Hollandi Ida-India kompanii
4.	Ivo Schenkenberg
5.	Lihula
6.	Andorra
7.	Suwałki
8.	see on ta ise
9.	Cesis
10.	Jaapan ja Mehhiko
11.	Otto von Kotzebue
12.	mau
13.	päevakoer
14.	Kuuba
15.	Angry Birds
16.	Belfast
17.	Kiribati
18.	Cabinda
19.	Hamburg
20.	päikesevalguse suunamine
21.	Tori Hobusekasvatus ja Carl Robert Jakobsoni Talumuuseum
22.	amaretto
23.	Üleilmne Seemnepank
24.	röntgenipilt
25.	Roy Orbison
26.	seksuoloogia
27.	gallium
28.	fotopüss
29.	Leonardo da Vinci
30.	Pluuto
31.	Ardo Kreek
32.	Harald Tammer
33.	Rafer Johnson
34.	Valgevene ja Kasahstan
35.	Bisletti staadion
36.	Kim Victoria Cattrall
37.	Doktor Watson
38.	Anne Hathaway
39.	Andres Alver
40.	Eiffeli torn ja Pisa torn
41.	von Kugelgen
42.	vaatamise kaugus
43.	Pompei viimnepäev
44.	Canopus
45.	Maurice-Alexis Jarre
46.	Juri Gagarin
47.	Alfred Schnittke
48.	merikotkas
49.	Artur Adson
50.	Robert Burns

Küsimused: Jaanus Moppel, Koit Nook, Aare Olander, Indrek Salis, Tenno Sivadi, Tõnu Talve